

Nou president a Ascuma

Josep Maria Baró va ser elegit president de l'associació matarranyenca durant l'última assemblea anual de l'entitat. [p. 5]

Universitaris al Poble Vell

Estudiants del grau de Periodisme de la Universitat de Saragossa van visitar el complex turístic i cultural de Mequinensa. [p. 8]

TEMPS DE
FRANJA

Revista de les Comarques
Catalanoparlants d'Aragó

Entrevista: J. Ignacio Micolau

El tècnic cultural d'Alcanyís i membre del Consell de Llengües parla de la situació del català al sud de la Franja. [p. 10 i 11]

Sta. Àgueda a la Ribagorça

Aquesta festa tradicional del calendari catòlic ha anat incorporant costums i reivindicacions de la situació de la dona propis del món actual. [p. 13]

Ensenyar la llengua

Ullac BONET,
professor de català al Lycée A. Maillol de Perpinyà,
membre de les universitats de Montpeller i Girona,
Acadèmia de Montpeller

Trobada de mestres a Tortosa

Sumari

- 2 Cartes creuades
- 3 Editorial
- 4 Matarranya
- 7 Baix Cinca
- 10 Entrevista:
José Ignacio Micolau
- 12 Llitera
- 13 Ribagorça
- 14 Cultura
- 15 Tema del mes
- 16 Aragó
- 17 Galeria de personatges
- 18 Països Catalans
- 19 Opinió: Entre els camps
de figures i el Cinca

Foto coberta: Muntatge amb foto de la Trobada a Tortosa (©RICARD ESCANDELL) i el disseny "Tongue and Lip" (©JOHN PASCHE)

TEMPS DE FRANJA 104

Edita:



Iniciativa Cultural de la Franja

- C. Major 4, 44610 Calaceit. T. 978 85 15 21
- Associació Cultural del Matarranya
- Consells Locals de la Franja
- Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA
- Centre d'Estudis Ribagorçans (CERib)

Director: Màrio Sasot • msasote@yahoo.es

Gestió i administració: Cèlia Badet

Cap de redacció i maquetació gràfica:
Isabel Calaf • T. 661 470 457
tempsdefranja@telefonica.net

Consell de redacció:

El Matarranya: Antoni Bengochea, Loli Gimeno, José Miguel Gràcia, Marta Momblant, Artur Quintana, Lluís Rajadell i Carles Sancho.
El Baix Cinca: Rosa Arqué, Jaume Casas, Pep Labat i Carme Tarragó.
La Llitera i la Ribagorça: Carles Barrull, Glòria Francino i Josefina Motis.
PP.CC.: Carme Messeguer.

Fotografia:

Pep Labat i Sigrid Schmidt Von der Twer.

Opinió: Susana Antolí, Esteve Betrià, Tomàs Bosque, Josep A. Carrévalo, Miquel Estaña, Quim Gibert, Merxe Llop, Marc Martí, Vicent de Melchor, Juli Micolau, Joaquim Montclús, Ramon Mur, Francesc Ricart, Carles Sancho, Ramon Sistac, Natxo Sorolla, Carles Terès i Joaquim Torrent.

Subscripcions i publicitat: 978 85 15 21

Producció: Terès & Antolín s.c.
info@teresantolin.com

Disseny: Carles Terès Bellès

Dipòsit legal: TE-88/2000

ISSN: 1695-7709

Salutació del director // Màrio Sasot

A aquestes alçades del mes ja tot lo món sap l'aldarull mediàtic que es va formar quan, en els vestidors del camp de l'Alcoraz d'Osca, l'entrenador del Girona, el mequinensà Raül Agné, en la roda de premsa al finalitzar el partit, va intentar contestar en català una pregunta que li havia fet un periodista en català.

No vull comentar les reaccions dels dificients mitjans de comunicació d'un i altre costat de la frontera política i lingüística, sinó el fet puntual. Per què se sent incòmode i violent i, el que és pitjor: amb el dret de manifestar i d'imposar la seua incomoditat i la seua agressivitat i intolerància un castellanoparlant quant sent parlar en català en el seu territori monolingüe?



No és un cas únic. El defensor del Madrid i de la Selecció Espanyola Sergio Ramos, un crani a totes llums privilegiat, va sentir la mateixa salvatge "crida de la selva" en una roda de premsa a Madrid quan Gerard Piqué va intentar fer el mateix que Agné

a Osca.

Encara m'alluerna que el Pep Guardiola no s'hage trobat amb problemes similars en eixos camps de Déu. Deu ser pel prestigi adquirit, com passa amb els gitanos rics i famosos, que són millor acceptats socialment que els d'a peu.

I això que Osca és una província trilingüe i la capital un àrea important de recepció de gent de la Franja, i hi ha una Llei de Llengües aprovada, etc., etc.

Cartes dels lectors

Enhorabona!

Enhorabona a tots els que fan que aquesta revista surti al carrer, mes rere mes, durant més de deu anys.

Tots els que alguna vegada hem estat implicats en el món de l'associacionisme sabem de l'esforç i sacrifici que cal per a tirar endavant un projecte com aquest.

A més, estic molt contenta de rebre la revista amb puntualitat, fa cosa d'un any. Gràcies.

Josefina Motis

Albelda

Lo guia de Vil·la Fortunatus

Ja són molts anys i no puc estar-me de denunciar-ho públicament.

El guia que ensenya als visitants la vil·la romana de Fortunatus, al terme de Fraga en direcció a Saidí, a part de mostrar un bon i documentat coneixement de l'art i la història que envolta aquesta joia de l'arquitectura civil de l'edat antiga, exhibeix un futur menyspreu de la llengua de la zona i seua pròpia, el català.

Quan te dona les explicacions en castellà amb un marcadíssim accent català-fragatílleidatà, als visitants catalanoparlants (de la zona o d'altres llocs d'aquesta parla) els surt de manera natural parlar-li en català, per a

fer-li preguntes en grup o en privat. Però ell, ferm que ferm, s'entesta en contestar-nos en castellà.

Es pensarà que l'art antic sol es pot explicar en una llengua "noble-noble", com ara el Castellà o directament en Llatí?

La Llei de Llengües no contempla possibilitats de reciclatge de mentalitat o simplement, l'aprenentatge d'unes senzilles normes d'educació, per a aquests casos?

Tinc entès que també s'ha negat a fer la visita en català quan tot un grup l'hi ha demanat.

Felip Berenguer

Saidí

A Temps de Franja volem saber la teua opinió. Envia'ns les teues cartes, tot indicant el teu nom i població, a:

tempsdefranja@telefonica.net



SUBSCRIU-T'HI

T. 978 85 15 21

tempsdefranja@telefonica.net

Revista de les Comarques
Catalanoparlants d'Aragó

En venda a:

Albelda: Estanc Conchita. **Calaceit:** Papereria Abàs. **El Torricó:** Llibreria Pilarín. **Fraga:** Llibreria Badia i Llibreria Cabrera. **Girona:** Llibreria Les Voltes. **Lleida:** Llibreria de la Generalitat. **Mequinensa:** Papereria González. **Reus:** Llibreria Gaudí. **Saidí:** Llibreria Panadés i Llibreria Sorolla. **Saragossa:** Papeleria Germinal. C. Sepulcro, 21. **Tamarit:** Estanc Patrilo. **Tortosa:** Llibreria El Temple. **Vall-de-roques:** Llibreria Serret.

Temps difícils. Per a tots?



Com ja tothom sap, el Govern, les patronals CEOE i CEPYME i els sindicats majoritaris CCOO i UGT han signat un acord social i econòmic per garantir el treball i les pensions. D'eix acord, del qual s'han anat cantant un munt de bondats i lloances, se'ns diu que ens ajudarà a sortir de la crisi i a poder cobrar la pensió quan siguem vells.

El document pivota al voltant de la reforma de les pensions però també inclou temes de política industrial, polítiques d'ocupació, política energètica, política de ciència i innovació i política laboral.

El plegament incondicional que s'ha produït a nivell internacional als desitjos de la banca i els anomenats "mercats" ha fet que hagi tingut que ser, a Espanya, un partit d'esquerres el que ha afavorit eixa reforma, de la qual els més perjudicats són i seran els treballadors ja que perden un dret que els hi havia costat molt d'aconseguir, la jubilació als 65 anys. Normalment sempre es pensa que progressar vol dir millorar. Doncs ara resulta que perllongar l'edat de jubilació fins als 67 anys és un sig-

Acord Social i Econòmic per al Creixement del treball i la garantia de les pensions

ne de progrés. Sí be n'és cert que una persona es podrà jubilar als 65 si s'han cotitzat 38,5 anys, tal i com estan les coses no serà fàcil perquè això suposaria que els joves actuals trobessen feina aviat, no s'han de quedar gaire temps sense treball al llarg de la seua vida laboral i no han de fer estudis massa llargs perquè llavors no tindran temps de cotitzar els anys necessaris. A més, quan la troben, la feina haurà de ser no gaire precària perquè també han perllongat de 15 a 25 els anys de cotització per a poder cobrar. Tota una carrera d'obstacles que tal com apunta l'economia a curt i mitjà termini, seran molt difícils de salvar.

Volem imaginar que aquestes mesures, a més de a garantir el pagament de les pensions d'ací a 20 anys, també serviran per abaratir costos de la Seguretat Social, perquè molts, als 67 anys ja estarem per a poques alegries i anirem directament a les residències, estalviant-se l'estat molts viatges subvencionats per l'Insero a Benidorm o altres llocs.

Però, bromes a part, potser quelcom més greu que aquestes mesures

concretes contemplades en la reforma laboral recentment aprovada és el precedent, potser definitiu, que es deixa per a aquesta generació i les futures d'abandonament de molts dels drets laborals aconseguits per les classes treballadores d'arreu del món en el darrer segle i mig.

Conquestes com les d'un salari mínim, la pujada de l'IPC, la jornada de 8 hores (hi havia hagut països com França que havien arribat a les 35 hores setmanals), el dret a la negociació col·lectiva, els convenis sectorials estatals (i no d'empresa en empresa com es suggereix fer ara) etc., són valors i conquestes, la continuïtat dels quals pot trontollar o desaparèixer amb la Reforma Laboral i l'acord social i econòmic envers les pensions. La perspectiva no és gaire bona. Sempre podem pensar que la societat canviarà, que els governs miraran més pels ciutadans que pels cèlebres mercats internacionals, que quan la cosa millori també ho faran les polítiques socials i els drets dels ciutadans, però, malauradament, aleshores, molts ja haurem begut oli!

Calaceit inaugura una nova caserna de la Guàrdia Civil

// IRENE TORÀ

El passat 3 de febrer, el Director General de la Guàrdia Civil, Francisco Javier Velázquez va inaugurar la nova caserna de Calaceit, acompanyat pel Delegat del Govern d'Aragó, Javier Fernández i la subdelegada de Govern a Terol, María Victoria Álvarez.

La nova caserna consta de les dependències oficials, aparcaments i quatre habitatges dúplex per a famílies i tres estudis per als set agents que hi estan destinats. Està ubicada als terrenys de l'antiga caserna que feia 20 anys que va ser abandonada i

que té una superfície edificada de 1.484 metres quadrats.

El seu cost total ha estat de 1.136.469 € finançats pel pla E més l'aportació de l'Ajuntament de Calaceit en la demolició i el mobiliari.

El protocol de l'acte va ser la hissada de la bandera espanyola amb l'himne nacional, descobriment de la placa inaugural i visita a les instal·lacions.

El Director General de la Guàrdia Civil va destacar la importància dels

esforços de totes les administracions per a fer possible aquesta caserna i la forta decisió de l'alcaldeessa, Rosa Maria Domènech, que des del primer dia del seu mandat va treballar per a que això hagi estat possible.

Així, la Comarca del Matarranya es reforça amb set agents més que donaran servei a les localitats de Calaceit, Lledó, Arenys, la Vall del Tormo i Massalió.

Javier Fernández, al seu discurs, va destacar Terol com a la província



Hissada de bandera protocolària a la caserna de Calaceit
MARC MARTÍ BADIA

amb millor índex en seguretat ciutadana i va felicitar per això a les forces i cossos de Seguretat de l'Estat. També va incidir en que la clau per tenir aquest nou edifici havia estat el pla E.

L'alcaldeessa de Calaceit per la seua part va donar la benvinguda als nous agents al poble i va incidir en la millora en la seguretat i la tranquil·litat per a tots els veïns de Calaceit i de la comarca del Matarranya.

L'ESMOLET

Remeis i malalties // Carles Terès

Quan escolto els indignats discursos d'en Jordi (?) Cañas o l'Albert Rivera contra qualsevol mesura a favor del nostre idioma –fins i tot de la tímida i descafeïnada Llei aragonesa!–, penso què seria de nosaltres si, enlloc de llengües, estiguéssim parlant de salut. M'imagino el doctor “ciutadà-ciudadano” reconeixent el malalt terminal –el català– i dient-li: “no cal que es prengui res, si el cos li aguanta, es salvarà, i si no, què hi farem”. Acabo de tornar de Barcelona i hi he sentit menys català que mai. Cambres espanyols de naixement (segurament catalans), passatgers del metro, joves pel carrer (fills de la immersió): ningú no fa servir el català. Està clar, doncs, que el diagnòstic no és optimista. Després de molts anys, segles, d'exposició a agents malignes (franquisme, monarques i dictadors diversos...), l'ambulància de la democràcia va ingressar la llengua catalana a un hospital prou decent. L'equip mèdic la manté amb

vida a base de medicació, cirurgia i remeis diversos. Si algun dia els votants catalans triessin un altre metge i possessin l'idioma en mans del “doctor Ciutadans” ja hauríem begut oli: una amputació per aquí, una mica de morfina per allà, i si la cosa no funciona, eutanàsia activa. Així els monolingües castellans residents a Catalunya es traurien un pes del damunt: sempre hi ha gent a qui els malalts els fan nosa. També hi ha el PP, és clar, però ells són hereus orgullosos del franquisme i, a diferència de Ciutadans, tenen altres coses al seu ideari a més de la supremacia del castellà.

He demanat un suc de taronja al bar de l'hospital –el de debò, no el metafòric. “Taronja?” pregunta un divertit cambrer a l'altre. “Naranja, hombre!” li aclareix el company. “A ver si ahora resulta que también tendré que aprender catalán! (rialles)”. Els senyors Cañas i Rivera es deuen estar fregant les mans.

L'assemblea d'ASCUMA va elegir nou president

// Lluís Roig

El passat dissabte, dia 12 de febrer, va tenir lloc a la seu d'ASCUMA de Calaceit l'Assemblea General Ordinària de la institució. Va obrir l'acte el president, José Miguel Gràcia amb l'informe de les activitats i fets més importants –com la renovació de Temps de Franja– de l'any 2010, que malgrat les normals dificultats en obtenir subvencions amb motiu de la crisi, van poder mantenir-se als mateixos nivells dels anteriors exercicis. El mateix val a dir en quant a les publicacions segons va explicar María Dolores Gimeno, responsable d'aquesta àrea. Després es van presentar i aprovar els comptes del 2010. Els diferents capítols d'ingressos i despeses no s'allunyaven massa d'allò que ha estat habitual en els precedents exercicis. Tot i que les associacions culturals obtenen gairebé tots els ingressos de les subvencions públiques, el president va destacar que la vitalitat, la força i la gestió de l'Associació queda reflectida en les xifres d'ingressos provinents de les quotes dels socis, de les subscripcions de Temps de Franja i de la venda de llibres, les quals, tot plegat s'aproximen al 30 per cent dels ingressos totals.

Després de tractar diversos temes de caràcter general –un d'ells ben trist: l'apropiació o retenció indeguda de l'exposició “La Llengua Cata-



lana a l'Aragó” per part de Ricard Solana– i amb moltes intervencions, el president va llegir un escrit en el que s'acomiajava del càrrec després dels quatre anys que marquen els Estatuts i va acabar dient: “ASCUMA ja ve de llarg i va per a llarg. De debò, d'ASCUMA he rebut més, del que jo l'he pogut donar, sens dubte. (Aplaudiments dels reunits)”.

A continuació va tenir lloc l'Assemblea General Extraordinària per a votar els nous vocals y càrrecs preceptius. La nova Junta constituïda va ser la següent: Josep Maria

La nova junta d'ASCUMA
SIGRID SCHMIDT
VON DER TWER

Baró i Pugès, President, María Dolores Gimeno, Vicepresidenta 1a, Carles Sancho Meix, Vicepresident 2n, Artur Quintana i Font, President d'Honor, Javier Arrufat Molinos, Secretari, Hipòlit Solé Llop, Tresorer i la resta de Vocals: Antoni Bengochea Lombarte, José Miguel Gràcia Zapater, Ramón Mur Gimeno i Ramon Royo i Blanc.

El nou president, Josep Maria Baró, que des de fa un temps ja era vocal de la Junta, va manifestar la seua gran il·lusió i decisió de treballar per l'ASCUMA.

DESPERTA FERRO!

Batista // Joaquim Montclús

El Museu d'Història de Catalunya de Barcelona, durant aquests dies, presenta una interessant exposició que repassa el centenari de l'Anarcosindicalisme.

Aquesta exposició m'ha fet recordar que es compleix el centenari del naixement d'un dels anarcosindicalistes més importants de les nostres terres, Juan Bautista Albasa Segura, més conegut com a Batista, que sovint és citat en les tertúlies dels nostres conciutadans, quan parlen dels temps de la guerra.

Va nàixer a Vall-de-roures l'any 1911 i, possiblement, va morir a Perpinyà, als voltants de la dècada dels noranta.

Home d'un fort caràcter, va ser un activista revolucionari, que va participar i protagonitzar successos importants. A part de les

gestes protagonitzades per les nostres terres, a Mallorca, l'any 1933 va participar en el segrest del banquer Joan March i després va ingressar a la presó. Durant la Guerra Civil va lluitar en el front d'Aragó, on va despuntar com a expert en col·locar càrregues de dinamita. Va proposar a la CNT un pla per eliminar a Enrique Líster. Acabada la guerra, va passar a França i durant la Segona Guerra Mundial participà en la resistència, però se'l va acusar de col·laborar amb els alemanys i fou jutjat i empresonat. Es diu també que havia aconseguit fer-se amb una important fortuna i que tenia molts bons amics dintre de l'extrema dreta francesa.

Tot un personatge, perquè no li manqui la redacció d'una important biografia.

Juan Zurita exposa la seua obra a Terol

// JOSÉ MIGUEL GRÀCIA

Del 25 de febrer al 6 de març del 2011, el pintor Juan Zurita exposa al Museo de Teruel, plaça Fray Anselmo Polanco, una magnífica col·lecció de quadres (*Human cartography*). Després ho farà a Saragossa i a Alcanyís. Juan Zurita

Obra de Juan Zurita en l'exposició Human cartography



naixé a Aiguaviva (1975) i es va formar a Saragossa i especialment a Barcelona. La seua obra és impactant i inconfusible. Amb paraules del propi pintor els seus quadres són: “Imatges nocturnes, personatges anònims de rostres indefinits, fragments de la gran ciutat i les seues llums són els elements d'experimentació en el meu treball”. La nit de Juan Zurita és la nit de Barcelona, i més concretament la nit de la Rambla de Barcelona, on passejava freqüentment. Converteix en pintura a l'oli les imatges fotogràfiques i videogràfiques, instantànies i vídeos “robots”. Mitjançant el *photoshop* estabilitza les imatges, les difumina, les interpreta i la seua mà les impulsa als pinzells. A l'exposició presenta també tres vídeos força interessants.

A l'haver de Juan Zurita hi ha una vintena d'exposicions individuals, un centenar de col·lectives i més de vint premis i beques. Als seus 35 anys, el pintor “aiguavivà” té obert un futur ben prometedor.

Un riu de crims. Relats negres ebrencs

// JÚLIA FONT



Amb aquest títol s'ha presentat el dotze de febrer d'enguany a Vall-de-roures un recull de 24 narracions, fruit de múltiples col·laboracions al *Serret Blog*, dins de la Segona Trobada de Gènere Negre i Territori. Els autors són, com cal, abassegado-ment ebrencs –dos ho són concretament del Matarranya– amb algun esquitx barceloní i blanenc. El paisatge ebrenca –que va de Falset a Traiguera, com prou sabeu– hi és omnipresent i també els crims rurals més convincents, tant de tema com de llengua (ni l'aragonesia més repatània es podrà queixar de manca de “modalidades”). Tot plegat una delícia per als amants del gènere, que amb aqueix volum arriba amb força a les aigües, ara ben sanguinoses de l'Ebre. La publicació va a càrrec del vendrellenc March Editor, que anuncia a *Un riu de crims* l'aferment de la seua col·lecció “Paraula Ebreca”. Felicitem-nos-en.

L'ARGADELL

S'adorm la veu // Tonet Pallarès

Ha passat més d'un any des de l'aprovació de la Llei de Llengües per part del govern aragonès i pareix que no hi ha cap pressa en voler-la aplicar, per tant, la qüestió va a una velocitat tan lenta que, si s'avança, no es nota gens. Mentrestant, la situació continua en precari: falta de retolacions, una política lingüística d'ensenyament de la llengua molt tímida, ajuntaments que no mouen un dit, i també s'ha de dir, tot esperant que des de dalt, o siga, des d'un poder superior, sabedors d'això, puguen fer arribar instruccions d'ús i voluntats.

Però no tot són notícies dolentes. Hi ha emissions de ràdio Matarranya en català, publicacions impulsades per la societat civil i un bon grapat d'intencions benèvols.

Avui mateix, a cal Serret de Vall-de-roures s'ha presentat el llibre col·lectiu *Un riu de crims* amb autors de les comarques centrals del nostre àmbit. Però, atenció!! Si seguim així els nostres descendents hauran d'escriure que els seus avantpassats es van carregar la seua llengua i potser ho hauran de fer amb un altre idioma...

Literatura *made in Saidí*

// CARMÉ MESSEGUER

La banda sonora d'una generació acompanya els convidats del sopar que ha convocat la Valentina Morera. Al voltant de la taula de la fotògrafa es reuneixen un polític corrupte, una ex-terrorista basca, un il·lustrador famós, una buròcrata autonòmica, els esperits de dos amics que van quedar pel camí i els fantasmes de la Transició, amb l'amistat com a lligam entre tots ells i la literatura i la música com a decorat. *No parlis de mi quan me'n vagi* (Empúries, 2010), amb títol inspirat en una peça de jazz dels anys 50, és la nova novel·la de la Mercè Ibarz, en què l'autora, com la fotògrafa Valentina Morera, retrata una època sense nostàlgia i amb nous enfocaments. Un capítol de la novel·la, "Nela i les verges", traduït a l'anglès, ha estat inclòs dins l'antologia Best European Fiction 2011.

Sense moure'ns de Saidí, Francesc Serés, després d'uns *Contes russos* (Quaderns crema, 2009) esplèndids, en què arredonia el seu estil amb l'afegit del joc literari (no deixeu de llegir, sobretot, el suggeridor "La guerra contra els voromians"), ens va sorprendre amb una humorística incur-

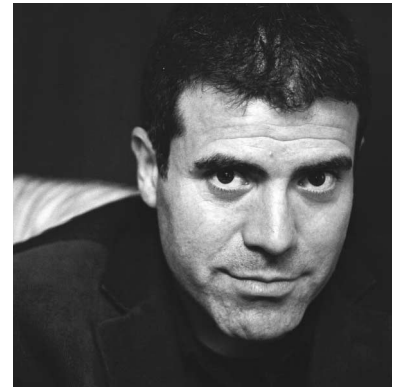
sió en el regne de la tra- moia i les bambolines (la segona, després dels textos de *Caure amunt*:

Muntaner, Lull, Roig) a petició dels dos ex-

Teatre de guerrilla Xuriguera i Faixedas. Així va sorgir la *road movie* *No som res* (Dosics produccions, 2010), en què dos cosins que van a l'enterrament de l'avi tenen pana i conversen sobre la mort i la vida mentre segueixen camí a peu: humor quotidià que esdevé llàgrima quan s'hi veuen reflectides les petites tragèdies familiars que tothom arrosseguem. Serés ha explorat també la literatura juvenil en *El llarg viatge d'A* (Cruïlla, 2010), dins la coneguda col·lecció "El vaixell de vapor", en què el peó A es veu embolicat en la lluita entre peces blanques i peces negres, on els matisos són mal vistos i els peons acaben sent els més



Mercè Ibarz (esquerra) i Francesc Serés (dreta)
ARXIU



perjudicats. I encara, aquest "lletraferit en expansió", que recentment podeu trobar periòdicament com articulista en les pàgines catalanes

d'*El País*, ens regala setmanalment un relat en el suplement cultural del nou diari *Ara*. *Mossegat la poma* és el títol d'aquest "llibre per entretregues" que retrata diverses tipologies d'aquest complicat equilibri que anomenem "parella".

La bona lectura "*Made in Saidí*" està assegurada.

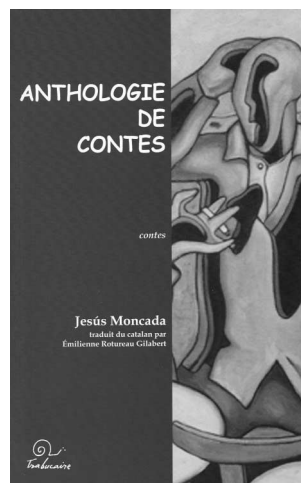
Francesc Serés
El llarg viatge d'A
Cruïlla 2010
Col·lecció: El vaixell de vapor
140 pàgines

Mercè Ibarz
No parlis de mi quan me'n vagi
Empúries 2010
198 pàgines

Jesús Moncada. *Anthologie de contes*

// ELISEU TRENC

Les edicions Trabucaire de Canet, acaben de publicar, el 30 de novembre 2010, una antologia de contes de Jesús Moncada extrets, vuit d'*Històries de la mà esquerra i altres narracions*, sis d'*El cafè de la granota* i sis de *Calaveres atònites*. En total són, doncs, vint contes publicats a Catalunya entre 1981 i 1999, que donen una idea de l'univers literari de Jesús Moncada, centrat com tots sabeu en la desaparició el seu poble, Mequinensa. Es tracta del tercer volum traduït al francès de l'autor de la Franja, després de *Les Bateliers de l'Ebre* ("Camí de Sirga") [Seuil, 1992] i *Frémissante mémoire* ("Estremida memòria") [Gallimard, 2011]. En aquest cas la traducció al francès es deu a Emilienne Rotureau Gilabert, que va ésser catedrà-



Coberta del llibre *Anthologie de contes*

tica de català a la Universitat de Lyon 2. Sempre és difícil traduir una llengua popular que manlleva molt dels seus trets a la llengüa oral i a un lèxic específic mequinensà com la de Jesús Moncada. Emilienne Rotureau no gensmenys ho aconsegueix, conservant, com ho diu en nota, l'onomàstica catalana. Els contes venen precedits d'una molt útil introducció a l'univers de Jesús Moncada de Sandrine Ribes per a un públic francès que desconeix

l'autor mequinensà. Sandrine Ribes, professora a la Universitat de Montpellier III-Paul Valéry, és l'especialista francesa de Jesús Moncada (va llegir el 2006 la seva tesi dirigida pel professor Christian Camps: *L'œuvre de Jesús Moncada: quand l'écriture devient mémoire*) i aconsegueix en poques pàgines sintetitzar tant la temàtica de l'obra, que encertadament, crec, Hèctor Moret qualifica de "microcosme", com l'estil popular, molt oral de l'escriptura de Moncada i la seva estètica de la ironia. El llibre de 190 pàgines està dignament imprès i porta a la coberta i la contracoberta un quadre oníric, reproduït en colors, del propi Moncada, i així el lector també s'adonarà que l'escriptor fou també un pintor força interessant.

Els alumnes de Periodisme de la Universitat de Saragossa segueixen les petges de Moncada

// MAITE MORET



Alumnes de periodisme de la Universitat de Saragossa
MAITE MORET

Fa dos anys que el professor de redacció periodística del Grau de Periodisme de la Universitat de Saragossa, Rafael Bardají, realitza conjuntament amb la professora de català, Maite Moret, una activitat sobre l'obra de l'escriptor Jesús Moncada. El professor els fa llegir dos llibres com a mostra de literatura periodística, un de Truman Capote, *A sangre fría*, i l'altre, *Camí de Sirga*. La classe consisteix en mostrar-los una exposició sobre la vida i la producció literària de l'autor mequinensà, i així mateix, ubicar-los el context físic de la novel·la, amb la intenció que un cop acabada la intervenció de la professora els alumnes actuïn com veritables periodistes amb preguntes i reflexions sobre el que han llegit. Aquest any el debat ha estat interessantíssim i arran d'aquesta classe, i per iniciativa dels estudiants, es va promoure un viatge a Mequinensa i al complex museístic de la població. Els alumnes, a banda del treball que estan realitzant sobre l'obra de Moncada i totes les dades que al poble van recollir, van publicar dos reportatges al *Periódico de Aragón* i a l'*Heraldo de Aragón* el dia 23 de gener d'a-

quest any. A l'*Heraldo*, en un article publicat pels alumnes Astrid Otal i Jorge Sobrino titulat: "L'antiga Mequinensa ressorgirà al llarg d'aquest any. Un espai per al record homenatjarà Jesús Moncada." Parlaven de que "el projecte del 'Poble Vell', impulsat per l'Ajuntament, intenta reconstruir el passat perdut sota les aigües del pantà de Riba-roja i esdevindrà una realitat abans que acabi l'any".

També destacaren la iniciativa de la construcció del Parc de la Memòria de Jesús Moncada, "que consistirà a recrear un espai verd justament on hi havia la vila".

Assenyalaren que "l'obertura de dos museus, l'històric i el de la mina... fomentarà un turisme cultural que té com a base el passat de la localitat".

També remarcaren la importància en aquest projecte de l'autor de *Camí de sirga* com a referent cultural de Mequinensa, "ja que va fer que la població fos coneguda universalment amb la seva obra i fou el responsable de recuperar la memòria que els habitants del poble vell van perdre arran de la seva destrucció".

El mequinensà Raül Agné no pot parlar català als vestidors de l'Osca

// REDACCIÓ

El Girona ha guanyat al camp de l'Osca però l'alegria no ha estat total per l'entrenador del Girona, Raül Agné (Mequinensa, Baix Cinca, 1970). Després del matx, a la sala de premsa, quan es disposava a respondre la primera pregunta en català, algun mitjà local ha mostrat la seva disconformitat amb aquest fet. Anteriorment, Agné havia respost algunes preguntes dels periodistes locals en espanyol. Aleshores, Agné ha dit que ell respondria les preguntes en la llengua que li preguntessin, qüestionant, en espanyol, que "si fuera inglés, ¿podría hablar en inglés?". El tècnic s'ha trobat amb una nova mostra de reprovaçió dels periodistes locals, motiu pel qual s'ha aixecat de la sala de premsa i ha marxat. "No puc parlar en català? Pues no hay rueda de prensa", ha conclòs.

El Taller de Televisió Participativa "Arnolfini" treballà amb alumnes de l'IES Baix Cinca

// BLANCA DOMÍNGUEZ



El passat divendres 4 de febrer, els alumnes de Cultura Audiovisual (CAU) de Primer de Batxillerat de l'IES Baix Cinca de Fraga van realitzar un taller de televisió participativa gràcies a la col·laboració de l'empresa Arnolfini, dins les activitats en català programades del Projecte d'Animació Cultural "Jesús Moncada" de Fraga.

En aquest taller la sala d'actes del nostre institut es va convertir per un dia en un plató de televisió i els

alumnes van ser presentadors i actors en els programes, però també van ser càmeres, realitzadors i tècnics en la gravació d'aquests.

Mikel i Oscar, membres de l'empresa de creació i experimentació artística Arnolfini, van conduir el taller. Ens van explicar els detalls tècnics del funcionament de càmeres, taula de mesclades, taula i programari de vídeo, etc. i ens van fer un cop de mà a l'hora de gravar, perquè els plànols i les preses s'ajustaren al

Taller de TV
a l'IES
Baix Cinca
BLANCA DOMÍNGUEZ

guió preparat i al format televisiu.

Les notícies de l'IES i un programa de testimonis reals van ser les dues emissions que es van gravar. Podeu veure-les en www.frotveres.tk

En aquest mateix web podeu veure també les activitats audiovisuals que van fer, també amb col·laboració amb el Projecte Moncada, a les escoles d'Arenys de Lledó i Beselit, pertanyents al CRA "Algars", els dies 1 i 3 de febrer, respectivament.

ESTAMPES RIBERENQUES

Català-valencià? // Joaquim Torrent

I per què no espanyol-argentí, francobelga, angloestatunidenc, austroalemany, brasiler-portuguès, flamencoholandès?... I que no se'm diga que existeix el serbocroat, perquè, afortunadament, la relació entre valencians i principatins no té res a veure amb la relació existent entre serbis i croats, perquè a part que s'han massacrat històricament entre ells, els uns representen el món oriental i ortodox i els altres són uns paladins de l'església catòlica i la cultura europeoccidental.

Quant a l'expressió gallegoportuguès, caldrà recordar que ha estat imposada per la inclusió de les terres gallegues dins l'òrbita hispanocastellana, perquè, si no, ara simplement parlariem de portuguès, de la mateixa manera que segles enrere únicament es parlava de "galaica lingua", i, en certs moments de la Baixa Edat Mitjana, es parlava de llengua valenciana per a designar la totalitat de la nostra llengua, cosa que no impedeix que, actualment, la denominació més generalitzada siga la de llengua catalana.

El que és cert és que la denominació de les llengües és d'allò més variada i obeeix a múltiples raons. I que, també, es presta a les més barroeres manipulacions. Un exemple claríssim és la presència de la denominació "valenciano", amb la seva corresponent versió, en gran part de les pàgines i llocs web

dependents del govern central –des del web de Muface al del BOE, per exemple–; versió que a penes es diferencia de la catalana per ridícules qüestions menors, amb la mateixa entitat, per exemple, que la diferència en el tractament entre castellà i andalusí; –allò de "¿cómo estáis ustedes?", en lloc de "vosotros"–. Us imagineu que des de la Generalitat principatina es fes un web amb versions diferenciades en castellà i andalusí? Oi que seria surrealista? Doncs així mateix és com obra el govern central, i el que podria arribar a passar amb la nostra llengua si triomfessin les tesis dels qui defensen la denominació català-valencià, ja que quedaria expedit el camí per a una possible fragmentació.

Com deia Aracil: "Tu eres nilótico-sahariano. Te lo digo yo chaval, que de eso entiendo mucho". Imagineu-vos el posat del nilòtic en qüestió; el mateix que adoptariem els "nadius" d'aquestes terres davant algú que digués que parlem pirinencomediterrani o qualsevol altra ridícula terminològica. Però no per ridícula menys perillosa, al contrari, ja que l'oficialització de certs mots compostos implicaria obrir les portes a expressions com "orienaragonés" o, fins i tot, "metropolitanobarcelonès" o "alicantinolevantino"...



José
Ignacio
Micolau
SIGRID SCHMIDT
VON DER TWER

Pregunta. *Des que es va començar a parlar de comarcalització tu has estat decidit partidari d'una comarca que compregués el que ara s'anomena Baix Aragó Històric –d'Hixar a Calaceit i d'Aiguaviva a Massalió, si més no– amb capital a Alcanyís. Com veus la situació actual?*

Resposta. Jo defensava una comarca gran: el Baix Aragó en sentit ampli. Encara que amb aquest nom no va tenir mai personalitat jurídica, al segle XVIII va ser el territori del *Corregimiento* d'Alcanyís i va mostrar un cert particularisme als segles XIX i XX. Comprenc, no obstant això, que el Matarranya lluités per una comarca pròpia, sobretot per la llengua. En la situació actual em preocupa que les comarques siguin massa petites i això no les faci viables.

P. *L'actual comarca del Bajo Aragón s'anomena així, malgrat ser una comarca bilingüe, i no Bajo Aragón / Baix Aragó com veiem, per exemple, a Bajo Aragón-Caspe / Baix Aragó-Casp o Bajo Cinca / Baix Cinca. Com ho entens tu això?*

R. La denominació hauria de ser bilingüe. Crec que no ho és per que en els inicis de la comarcalització, els

municipis de parla catalana de la comarca del Baix Aragó tenien, i tenen, la consciència lingüística molt feble i no hi ha cap municipi gran com és el cas de Maella a la comarca del Baix Aragó-Casp.

P. *Per a desenvolupar el Baix Aragó Històric s'ha projectat una autovia –que mai no acaba de venir– i que comunicaria amb més efectivitat Alcanyís amb Saragossa i amb la costa mediterrània. En aquest darrer cas, de les dues solucions –Tortosa o Vinaròs– quina trobes més encertada?*

R. Haig de començar per dir que m'agradaria conèixer el criteri d'experts: economistes, enginyers de camins, geògrafs... En principi sóc partidari d'una tercera opció: vincular-nos per autovia amb l'eix Reus-Tarragona, per diverses raons: les nostres relacions de tot tipus són majors; juntament amb el de Saragossa, el nostre aeroport de referència, de segon nivell, podria ser Reus; lo mateix passa amb la Universitat Rovira i Virgili, ja hi ha molts estudiants de les nostres comarques allí. Finalment, per a la nostra activitat agrícola i ramadera, Tarragona té un gran port i Reus aspira a ser la capital agropecuària del Medite-

JOSÉ IGNACIO MICOLAU, TÈCNIC CULTURAL

L'anticatalanisme

// ARTUR QUINTANA

José Ignacio Micolau Adell, conegut com a home de concòrdia, va nèixer a la Torre del Comte, al Matarranya, el 1956 en una família de petits propietaris agrícoles. És llicenciat en història per la Universitat Autònoma de Barcelona i des de 1981 treballa com a tècnic de cultura de l'Ajuntament d'Alcanyís. Com a tal ha donat una gran empenta a la biblioteca i l'arxiu municipals i a moltíssims actes culturals alcanyissans i del Baix Aragó en general. Va ser soci fundador i president del CESBA, i col·labora intensament amb l'Institut de Estudios Humanísticos, importants entitats culturals, totes dues, d'Alcanyís. És també soci d'ASCUMA i sovint n'ha estat membre de la Junta. Escriu, en castellà i català, majoritàriament de temes d'història baixaragonesos. Una bona part dels seus treballs han estat aplegats al llibre *Cuestiones Bajoaragonesas* publicat a Alcanyís l'any 2009. Recentment ha estat nomenat membre del Consell de Llengües d'Aragó. Ens trobem al seu despatx de la Biblioteca Municipal un dia ...

rani. Penso, no obstant això, que la millora de les comunicacions amb Vinaròs, és un autèntic deute històric.

P. *Parles sovint de la necessitat de recuperar el ferrocarril per a Alcanyís. Com són les teues propostes sobre aquest tema?*

R. La recuperació del ferrocarril tal vegada sigui una quimera en aquests temps de crisi. Caldrà escoltar l'opinió dels experts. Al Baix Aragó, per culpa del localisme, es va cometre un error en segle XIX construint dues línies cap al mar: una per Casp i Móra d'Ebre a Tarragona i una altra per Alcanyís a Tortosa i Sant Carles de la Ràpita. S'hagués reforçat més una única línia que passés per Alcanyís i per Casp. Ara l'opció podria ser recuperar el tram que unia Alcanyís amb Samper de Calanda com a rodalies de Saragossa.

P. *Alcanyís és el centre cultural més gran del Baix Aragó Històric, d'un territori amb unes àrees de llengua castellana i unes altres de catalana, repeteixo. Com has tingut en compte aqueixa duplictat tant com a tècnic de cultura de l'Ajuntament –sobretot com a director de la Biblioteca Municipal, però no només–, així com*

me a Aragó ve de molt lluny

també a través del CESBA?

R. Crec que s'ha procurat no desatendre aquesta peculiaritat d'Alcanyís com a capçalera. En l'àmbit de l'Ajuntament d'Alcanyís cal dir que les primeres classes de català a Alcanyís, promogudes per ASCUMA i el CESBA es van donar –sent professor l'escriptor tortosí Joan Josep Rovira– els dissabtes al matí en el local municipal en els baixos del carrer Major, núm. 2; als festivals del castell s'ha programat a Lluís Llach (dos vegades) i a la Maria del Mar Bonet. La biblioteca municipal té més de 300 llibres en català. Fa poques setmanes va acollir al seu auditori la presentació del llibre de Tomàs Bosque. En quant al CESBA, ha col·laborat en alguns llibres de Desideri Lombarte, editats per la ASCUMA; en la col·lecció “Memorias bajoaragonesas” es va publicar el llibre de Susana Antolí; vam participar també en l'exposició de Tomàs Riva “Quan érem emigrants”.
P. *El juny del 1984 en prologar el llibre Pa de casa d'en Santiago Vidiella escrivies: “No convé oblidar tampoc que los començaments del segle, van ser una època, entre moltes, de fort anticatalanisme a l'Aragó. Què lluny d'aquella Edat Mitjana, al nostre territori, on la diferència lingüística no va ser mai un problema!”.* *Quan parles “dels començaments del segle” et refereixes, evidentment, al segle passat, i tanmateix el que hi dius es pot aplicar perfectament als començaments del segle actual. L'anticatalanisme a l'Aragó segueix en augment en l'actualitat. No has pensat en fer un estudi d'aquesta temàtica per més roent –o precisament per això– que siga?*

R. És cert que l'anticatalanisme a Aragó ve des de lluny. Ja Pierre Vilar en la seua magna obra sobre la Catalunya del segle XVIII parla d'un “veïnatge conflictiu” entre Aragó i Catalunya, encara que paradoxalment l'emigració aragonesa a Catalunya ha estat molt valorada i ha arrelat molt. Va arribar a haver-hi

tres centres aragonesos a Barcelona i, com saps, un dels corrents més actius de l'aragonesisme polític va néixer a Barcelona als anys 20. Més que en els començaments del segle XX, un dels moments àlgids de l'anticatalanisme a Aragó va ser durant la IIa República, arran dels debats a les Corts sobre el primer

“Jo defensava una comarca gran: el Baix Aragó en sentit ampli”

Estatut d'Autonomia de Catalunya, a on va intervenir en contra, molt activament, el diputat aragonès Antonio Royo Villanova; en els anys 70 també es va viure un mal moment com a conseqüència dels projectes

de transvasament de l'Ebre; en els nostres dies, per la situació dels béns de les parròquies aragoneses dipositats en el Museu de Lleida o la gestió del Arxiu de la Corona d'Aragó... També és veritat que són molts els aragonesos que no són anticatalanistes. En aquest sentit són de destacar les declaracions a l'*Heraldo de Aragón* (21/12/2010), en favor del català, del professor aragonès José Manuel Blecua, recentment nomenat director de la Real Academia Española. La veritat és que tot això fa llàstima i al mateix temps és un tema digne d'anàlisi.

P. *Segurament és demanar massa, però vet ací la pregunta: ens podries fer una valoració d'urgència dels tres o quatre punts bàsics de la Llei de Llingües?*

R. El més important per a mi és que hi hagi una llei de llingües, encara que s'hagi quedat curta, el desenvolupament de la llei pot millorar-la. Jo destacaria que, per primera vegada, es reconeixen els drets dels parlants, l'administració (inclosos els jutges) es comprometen a vetllar per la dignitat de la llengua i a evitar la discriminació.

P. *El dia deu de desembre heu tingut una primera reunió a Saragossa del Consell de Llingües d'Aragó. Quina impressió n'has tret? Heu aconseguit resultats? Heu nomenat els futurs membres de les acadèmies? Ens en pots parlar?*

R. La primera reunió inevitablement va caldre dedicar un temps a aspectes protocol·laris i formals. Vam tindre el goig de nomenar president del Consell a José Bada. No vam tractar del nomenament dels futurs acadèmics. La meua impressió és que la tasca per desenvolupar la llei no és petita. Espero que el Govern d'Aragó hi posi tots els mitjans necessaris

Gràcies per l'entrevista.

Un moment de la conversa entre José Ignacio Micolau i Artur Quintana
 SIGRID SCHMIDT VON DER TWER



Petit Albeldiccionari: L'aire de salut del talp d'arreu

// M. TALP

Estrafolari, destarotat, estrambòtic, estaquirot, estonillo, estamordir, estarrufar, estirabec, estirabot, retòric, estrabul-lat, coiensor, tatano, usmeta, equillicuà, bossut, desmanegat, destartalat, catipén, se m'entrefa, anar a la baqueta, pesquis-leresquis, lliceta, guertxina, fotre una faba, com una galindaina, galimarsot, galipàndria, donar ferrete, equa, crespolet, ni una pilfa, tatxo, nantar-ne, txitar-se, patac, caparrut, fermà, ensumar, farratibar, vés a cagar, vés a pastar fang, vés a fer la mà. Què t'empatolles?, bombolot, genollons, aixorear, anar a colleques, barruntar, anar a les palpentes, suriaca, xurriaca, tiquis-miquis, xupendi-lerendi, ospà, que m'esgarrifo, alcalatrisse, família, engatussar, nyap, nyonyo, bregar, saieta, escarrassar-se, fer momos, xarrupa, somera, cabòries, remugar, pistonut, txapot, encetar, xurrupar, erre que erre, bilos, baldat, pidola, rondinar, reviscolar, menescal, escunçar, ropelar, clatellot, pallofa, quiparres, ets la caraba, ballofa més que ballofa, piltrafa, aplienar, sandwix, petaca, ufano, passi-ho bé, nafrat i escalabrat, enta, s'assemblar, empalagosa, teje-meneje barrejar, samfaina, lo viatge del pereós, de gairó, perea vos sopes, entrante, ser turrat-torrar faves, què ja ho tens tot? Pit amunt, ja t'has txollat, i la cara nova?, què vos txolleta ú ous? Val més gat vell i bell, que gat novell... de 21 botons, així fas sogueta?,

i pa io? –pa tu un cagalló... nino, nino..., putinear, ospa quina ocurrencia, diatriba, espavil, perdulaire, i el fistó, all de bruixa, enfustonada, mindolo, encarbonat, encarcerat... nàixer de rício, la verdura està teniente, acora, apoquina, traça, tenir un pronto, síndria, mevos portar un pito?, tu pitaràs? Branquil, estiores, què empresa portes?, d'on véns –a peu, on vas –on vull? Faves contades i comptades, grinyolar, nyaular, esplanada, il·lustrat les sabates, ospa, taruques, troca lo timbre, no em grite, una tromba d'aigua, atesseraré, rossigó, un bon estrapulagio, taupa, talòs, atxiconat... anar a estajo, córrer un galeno, fer un blau, grillat, parer-parè, un dia vai agafar un conelle corguent, fiero, llamí i masclo, a què treu cap això?

De rapent, derrapen, au! Això per voler córrer, ja fa molts dies que estic ací, quin desparpajo, safranya, eixalabrit, tisó –caga tió!...

Un altri, fa temps que no et via, tens gana –menja llana, tens fred –arrima't a la paret, tens set –pixa't al bec... mos fas pixar de riure, ull de cubero, l'un té la coda de palla i a l'altre de seguida se li encén, farum, colsiònabs, enrecordes, dona-li corda? Au! Aigua de calladrons..., ara vés a ... ara tinc (oooo, què fas d'espelma, coi doncs mirall i espill i ... lo banc del sinó fòsc, ospa cliaró... si tingués... Ara me la prenc, i potser? Ja ho és la moto i/o la foto...



perquè no duu en lloc?, a capuesto, la lluna de València... El sò de les sirenes, el sò de les cireres, la paella ja no té mànec, per què hi som tots? Vos sopa o pota de cabra?... Ospa quin olla de grills, la temesta refrescam ara li fan el mànec... setrill i silló, si noi són la caraba... Quina en màquines? Un cas com un cabàs, tatano-tatano, eh?... Fulano, mengano, zotano,... Ja, no l'home i l'ombra, ans l'home i el mocador (l'anou hi té cap?...), au ves on volgues, toma pos venga... Aubrir i tancar la porta, que s'escape lo gat?, i el gat?, i la gata?, i la pato i l'ànec, pos tomo nyec! [...]

LA VIDA EN CALMA

Llum i ombra // Teresa Serrano

Clareja a la ciutat tot i que, al despertar, amb prou feines s'intueix a través d'una espessa boira ploranera que despista sobre l'horari real. A l'aixecar la persiana, amb aquest panorama mandrós, el meu ser clama necessitat. La llum del sol es converteix en prioritat.

Sent dissabte, dispo del meu temps, habitualment hipotecat, i em llanço a la carretera a la recerca de l'astre rei. Passada la vall, sobrepassada la terra plana, elevant-me per carreteres comarcals i sinuosos camins arribo a la llum, aconseguint ressorgir d'aquest ànim gris que planava sobre mi com un núvol amenaçador.

Endins, el puny que m'oprimia s'afluixa, deixant anar pressió i deixant-me prendre aire. He relaxat la meua expressió esquerpa, s'han desdoblant les cel·les que arrufava inconscient...

Comprovat el poder terapèutic del sol, m'amero d'ell i sento que les mans invisibles deixen de prémer sobre els meus polsos. La trista broma s'aixeca i alleugera la càrrega transportada cada dia.

Penso que aquest decorat de dia boirós s'assembla de vegades a la vida, plena de clarobscur que limiten l'expressió cromàtica de l'existència i forcen a trobar una claredat que assegesca l'ànima per transcórrer en pau.

Santa Àgueda, tradició i modernitat

// GLÒRIA FRANCINO

El mes de febrer comença amb festes tradicionals ben conegudes per tothom. El dia 5 correspon a Santa Àgueda, que segons una de les versions més esteses era filla de Catània, d'origen social alt, bella i amb les idees clares: no en volia saber res de les propostes deshonestes de Quintilià, i a causa de rebutjar aquest poderós va ser martiritzada amb les tenalles, arrancant-li els pits; per aquest motiu se la representa amb una plata amb els pits.

Des de la tradició se la considera com a patrona de les dones, de les que alleten els seus fills o de les dides (en altres temps), dels campaners, dels fonadors de campanes, dels oficis relacionats amb el bosc i la muntanya –si voleu saber antics costums podeu repassar el volum I del *Costumari català* de Joan Amades, i si voleu conèixer els llocs on té advocació de manera directa, el *Diccionari dels Sants* de Ramon Sargatal, us facilitarà els noms d'algunes poblacions on se celebra de manera especial aquesta festivitat–. Al voltant de l'advocació a aquesta santa va sorgir a Barcelona a l'època de Martí l'Humà una confraria integrada per per-



sonatges reials i nobles.

Santa Àgueda o el dia de les dones –sembla que les dones tenien uns privilegis que la quotidianitat no permetia a les femines en altres temps– continua celebrant-se en molts dels pobles de Catalunya i Aragó. A Sopeira, Areny, el Pont de Montanyana, Montanui, el Pont de Suert... les dones fan un sopar amb rifes, balls i alegria.

Avui dia també és l'advocada de les dones que pateixen càncer de mama, i aquesta és una malaltia molt crua, real i propera a qualsevol dona moderna del segle XXI. I per poc que aprofundim en la biografia

Celebració de la festivitat de Santa Àgueda a Sopeira
GLÒRIA FRANCINO

de Santa Àgueda i les tortures i sofriments rebuts de Quintilià per no voler sotmetre's als seus capricis sexuals, qualsevol que segueixi els mitjans de comunicació no negarà la similitud del final de la vida de Santa Àgueda amb un cas de violència de gènere portada a les últimes conseqüències. D'ací, malauradament, la seva modernitat. Aquests homes que creuen que el seu poder rau en la seva força física i material contra una dona, s'obliden del poder mental d'aquestes dones quan tenen les idees ben lligades al cap, que ni en l'últim alè de vida deixen de renunciar als seus ideals.

TOT ENSENYANT LES DENTS

Catalanalacant? // Ramon Sistac

L'aculturació és, segons el diccionari, un "procés de canvi cultural, resultat del contacte entre cultures diferents". Segons esta definició, totes les societats estarien sotmeses modernament a processos d'aculturació, perquè ja no n'hi ha d'aïllades, sense contacte amb d'altres. Els antropòlegs i sociòlegs, per la seua banda, no entenen l'aculturació exactament així. Diuen que implica un procés de substitució, de renúncia implícita als elements identitaris de partida per adoptar-ne uns altres d'arribada. Així, l'aculturació és el fruit del colonialisme cultural. Un individu, un col·lectiu o la societat sencera pot deixar perdre la seua cultura ancestral i substituir-la per la dominant mitjançant un procés forçat repressiu o, més sovint, tot seguint l'estratègia subtil de la seducció. En tot cas, sempre hi ha una planificació prèvia. Diguem-ne que ningú no se'n va alegrement darrere el primer que passa i que el flautista de Hamelin és un conte: els estats dominants planifiquen la seua imposició nacionalitària, la substitució lingüística i cultural fins i tot en els elements més quotidians i íntims. Per donar un exemple, quan s'aconsegueix que la canalla nostrada cante històrica per Nadal allò de "però mira como cantan los peces en el río", és un èxit del procés d'aculturació.

Tot això em ve al cap passejant pels carrers d'Alacant. Em sap greu però algú ho havia de dir: Alacant serà un gran destí turístic –bàsicament per a jubilats alemanys i madrilenys– i té bones platges, però Alacant és una ciutat molt lletja. Com passa a tot arreu hi ha algun raconet, algun edifici polític... però no deixa de ser, com a ciutat, un immens desgavell arquitectònic i urbanístic. Una ciutat feta i deixada estar, amb carrers sense solta ni volta, amb edificis modernistes que cauen sota la piqueta de l'arquitectura especulativa, amb una immensa muralla de blocs anodins que li barren l'accés al mar...

Alacant ostenta el trist rècord, a més, de ser la ciutat més despersonalitzada lingüísticament de totes les terres de llengua catalana. Sentir valencià a Alacant és tan improbable com trobar-hi carrers agradables o ben agençats. No dic que no n'hi haja, però cal saber-los trobar i no són, en cap cas, aparents. Res a veure amb el magnífic interior muntanyenc que envolta la conurbació, on la llengua és ben viva, esplèndida, espectacular. A Alacant hi ha moltes pizzeries, *frankfurts* i pollastres electrocutats. Algú veurà algun dia que eix no és el futur que un poble es mereix?

Un Ball per la república

LA VIDA D'UN HOME D'ALCAMPPELL, A LA LLITERA, DURANT EL SEGLE XX

// ESTEVE BETRIÀ



José Enjuanes,
el febrer
de 2010

JOSEP ESPLUGA

Farà un parell d'estius, quan en Pep Espluga prenia un cafè a un bar del seu poble, Alcampell, se li va aproximar un senyor gran, que només coneixia de vista, el qual, de sobte, va dir-li que havia d'explicar-li una història. *Un ball per la República* és el títol del llibre que conta en detall aquesta història; una història que s'inicia amb una rivalitat entre dues societats de ball locals, passa per molts dels esdeveniments que han marcat bona part del segle XX espanyol i europeu i finalitza en plena "Transició" política. Tot i que hi apareixen nombrosos episodis històrics, com ara l'adveniment de la II República, les revoltes anarquistes, les col·lectivitats llibertàries, la guerra civil, les ensopegades amb els maquis, la repressió de la postguerra, la mort de Franco o les primeres eleccions de l'actual democràcia espanyola, el llibre és en realitat un relat a dues veus que descriu una societat concreta. Per una banda, José Enjuanes Pena explica les seues vivències personals farcides d'anècdotes, de noms propis, de protagonistes extravagants i, fins i tot, records equívocs o inversemblants; mentre que per una altra banda, Josep Espluga Trenc en fa la rèplica, discuteix les imprecisions, contextualitza els fets i aporta elements per a interpretar-los o, en ocasions, per a desmen-

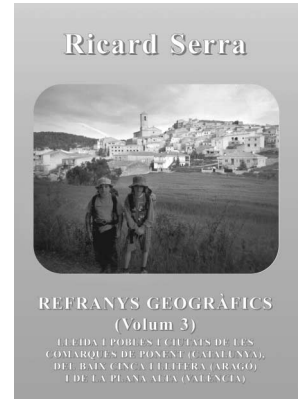
tir-los. A la fi, totes dues veus intenten un diàleg prou sucós encara que no sempre prou reeixit, que posa de relleu les dificultats que tenim per a parlar de la nostra història recent. No en va, Espluga acaba per adonar-se que sap més de la història d'Enjuanes que de la seua pròpia família, cosa que no deixa de ser preocupant. En realitat, al voltant del que va succeir als nostres pobles durant bona part del segle XX allò que predomina és el silenci, transmès de generació en generació.

En aquest sentit, el llibre forma part d'un petit desglaç, d'una aportació més a afegir a les monografies d'història local que han aparegut darrerament a les nostres comarques. Fóra desitjable que aquestes iniciatives es fessen de manera més sistemàtica, potser impulsades per les institucions del ram pertinent (centres d'estudis locals o comarcals, universitats, etc.), per tal d'aprofitar un material humà que té els dies comptats ja que queden ben poques persones que hagen viscut en directe la Guerra Civil dels Tres Anys i els seus condicionants i repercussions.

El llibre combina un registre lingüístic més general (el d'Espluga) amb un altre de més dialectal (el d'Enjuanes), si bé les expressions d'aquest darrer han estat potser un pèl massa normativitzades a l'hora de plasmar-les per escrit, cosa que probablement es dega a les dificultats a l'hora de decidir com escriure certes expressions genuïnament nord-occidentals (s'observa que davant el dubte s'opta per canviar-les per receptes estàndards, cosa que, entenc, palesa la necessitat que tenim de comptar amb un model de llengua nord-occidental que pugui orientar als indecisos parlants de Ponent). Al llibre hi ha algunes errates tipogràfiques menors que es podrien haver estalviat amb una revisió més acurada per part de l'empresa editora. En qualsevol cas, aquestes qüestions, difícils de resoldre, resulten secundàries davant la força del relat d'*Un ball per la República*.

Volum 3 de Refranys Geogràfics

// REDACCIÓ



Lleida i pobles i ciutats de les Comarques de Ponent (Catalunya), del Baix Cinca i Llitera (Aragó) i de la Plana Alta (València).

Aquest llibre evidencia la unitat i riquesa de la llengua catalana en les variants de català occidental i valencià. Conté també llista de municipis d'aquesta zona amb pobles, barris i caserius agregats i amb el principal patrimoni arquitectònic, arqueològic i natural. En quant a demografia conté una llista de cims de la zona amb la seva altitud i adscripció municipal.

Exemples de dites i refranys geogràfics:

“A Fraga, figues i dides solteres”
“Més pesat que la pujada de Fraga”
“A Vilella de Cinca són poputs”
“Mequinensa, ets perduda; la culpa la tenen les dones que a l'edat de quinze anys ja no saben dormir soles”.

De vegades, a les planes corresponents, s'explica l'origen del refrany o dita o el perquè motejaven així per rivalitat els pobles veïns.

“Les mossetes de Saidí han pujat al campanar a menjar lo lletaïm i no se'l poden acabar”

“Als de Tamarit i d'Albelda mos ne diuen llantaïns. Valtros vos mengueu pa i anciam, naltros los donem als conills”

“Pa i crostó, l'almorsà del Torricó”.

L'autor, Ricard Serra, va publicar abans *Refranys geogràfics volum 1 (Pirineu i pre-Pirineu)*, *volum 2 (Comarques Meridionals de Catalunya, Matarranya, Ports i Maestrat i 25 volums de Comarques i Subcomarques de Catalunya*.

Mestres de tots els territoris de parla catalana es reuniren a Tortosa

// TONI MARTÍNEZ



Prop de dos-cents ensenyants dels diversos territoris de parla catalana es reuniren els dies 21 i 22 de gener a la ciutat de Tortosa per a conèixer i debatre tot un ventall de bones pràctiques d'altres sistemes educatius envers l'aprenentatge de les llengües. Van ser vint-i-quatre experiències simultànies de diferents contextos escolars que els assistents van considerar de molt interès i utilitat.

A la inauguració de les Jornades hi van assistir l'alcalde de Tortosa, Ferran Bel, que va donar la benvinguda als presents i Lluís Font, Secretari de Polítiques Educatives del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, que inaugurà oficialment la Jornada. Tots els territoris estaven representats amb els Directors Generals, caps de servei o d'àrea de les respectives administracions educatives. De València va assistir l'Àngel Martí, Gerent de l'Escola Valenciana.

Les diferents ponències presentades es van agrupar en tres eixos: "Acollida inicial de l'alumnat nou-

vingut", "Transició a l'aula ordinària de l'alumnat nouvingut" i "Tractament integrat de llengua i continguts".

El primer dia va obrir la Jornada, el professor Josep Maria Serra, de la Universitat de Girona, qui va parlar sobre "L'Acollida de l'alumnat nouvingut". El dissabte ho va fer el responsable de la Unitat per a l'Educació Multilingüe, Vicent Pascual, que va presentar una proposta de "Tractament integrat de llengua i continguts".

A part de les ponències oficials van tenir un gran interès les activitats no programades però previsibles en aquest tipus de trobades: les converses entre docents, l'intercanvi personal d'idees, experiències i fórmules diverses, en les xerrades durant el dinar, als racons de la Catedral durant la magnífica visita organitzada pels amfitrions, etc.

El projecte "Ensenyar i aprendre llengua en el context actual" va néixer al desembre de 2009 a Palma, va agafar empena al juny a Barcelona, i al novembre de 2010 es va consolidar a Saragossa, amb l'esforç organitzatiu dels Serveis Territorials de les Terres de l'Ebre.

Jornada sobre l'aprenentatge de llengües

L'èxit d'assistència i la bona valoració professional de la Jornada per part dels docents ha fet pensar als organitzadors en la possibilitat de muntar una Segona Jornada.

La Comissió Interterritorial sobre l'Ensenyament de la Llengua, en la que estan representats els set territoris de parla catalana, es va constituir fa més de deu anys.

La seua funció és promoure actuacions i posar en marxa un seguit d'activitats relacionades amb la llengua: la publicació conjunta de materials, la coordinació dels intercanvis entre alumnes de tots els territoris, la creació de rutes literàries, grups de recerca, formació per a professors, etc.

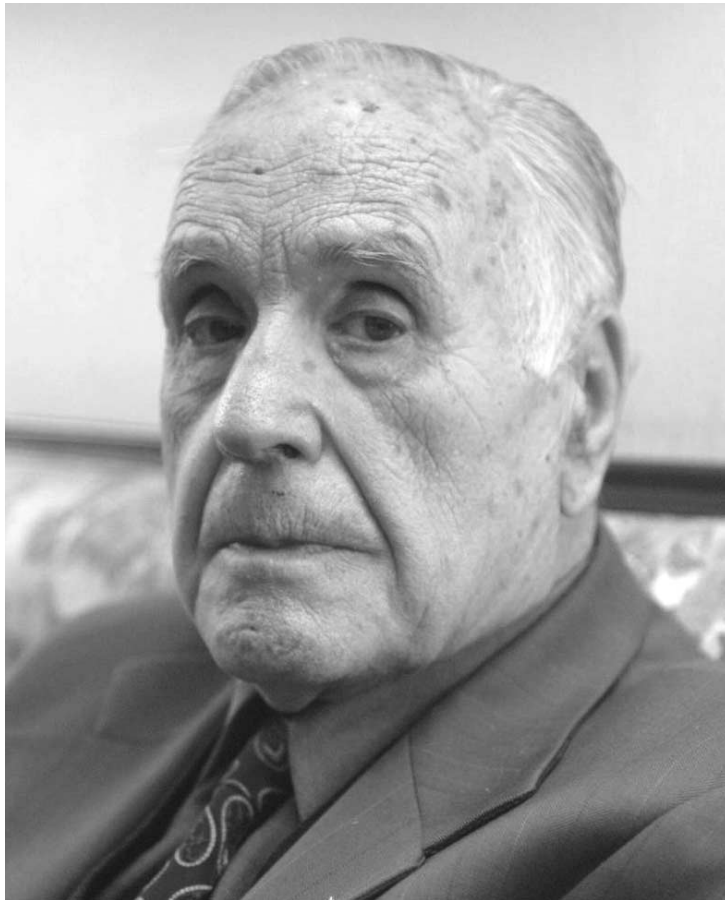
En aquests moments des d'Aragó, es col·labora, entre altres, de forma directa, amb el programa ARCE que desenvolupa el tema: *Poesia oral improvisada* en el qual participa la Secció de l'IES de Maella; l'intercanvi escolar dels alumnes de la Secció de l'IES de Mequinensa amb l'Institut Francisco de Goya de Barcelona, i per últim, l'adquisició del mètode *Euromania* per a treballar la intercomprensió entre llengües romàniques.

*Representant del Departament d'Educació del govern d'Aragó a la Comissió Interterritorial.

VA REBRE EL PREMI ARAGÓ GOYA DE PINTURA

Mort del pintor favarol Virgilio Albiac Bielsa

// JAVIER ORTEGA



El pintor expressionista Virgilio Albiac Bielsa va morir el passat mes de gener a Saragossa als 98 anys. Era el degà dels artistes aragonesos. El 2001 va rebre el Premi Aragó Goya, el màxim guardó que concedeix el Govern aragonès, com a reconeixement a la trajectòria vital d'aquells artistes que han destacat en la realització d'obres de pintura i gravat. El primer es va concedir el 1996, any

Virgilio Albiac Bielsa

del 250 aniversari del naixement de Goya i es va atorgar a Antonio Saura. Virgilio Albiac va nàixer a la localitat saragossana de Favara (Baix Matarranya), on el 1980 es va inaugurar el Museu de Pintura *Virgili Albiac*, amb 38 obres donades pel mateix artista. Albiac era el més petit de set germans i molt aviat va cridar l'atenció entre els veïns pels seus dibuixos. Això va fer que el 1925 els seus pares l'enviessin a Barcelona, on va ser per un temps alumne particular del pintor Eduardo Laforet Alfaro. Després tornaria a la Ciutat Comtal el 1930, i simultaniejà el seu treball amb els estudis a l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi, on va aprovar algunes assignatures. Acabaria la llicenciatura de Belles Arts amb el títol de Professor de Dibuix el 1940 a l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València.

Posteriorment s'instal·là a la capi-

tal aragonesa i hi va obrir una galeria. A partir de 1974 es va dedicar en exclusiva a la pintura i a la docència com a professor titular de Color a l'Escola d'Arts Aplicades de Saragossa i de Dibuix a l'Institut Goya.

Entre 1945 i 1955 va realitzar més de 31 exposicions individuals, va figurar en 18 biennals, en 75 exposicions de caràcter col·lectiu a Espanya, França, Bèlgica, els EUA i Mèxic, i va obtenir diverses medalles d'or i plata, i diplomes per la qualitat de les seues obres.

També va ser present amb diverses peces en les Exposicions Nacionals de Belles Arts de Madrid i Barcelona entre els anys 1957 i 1972. També es va presentar als concursos nacionals convocats pel Ministeri d'Educació i Ciència.

Albiac era acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Nobles i Belles Arts de Sant Lluís i, entre altres distincions, va rebre la Clau d'Or de la ciutat de Saragossa.

El tema principal de la pintura de Virgilio Albiac és el paisatge. En una primera etapa va practicar l'aquarel·la, dins de coordenades figuratives; però la seva atenció preferent a l'harmonia del color i la qualitat de la matèria pictòrica el van apropar, a partir de 1965 i fins 1970, a l'abstracció geomètrica. En aquesta abstracció extreia l'essencial del paisatge, sempre perceptible en l'origen de les seves composicions. Després tornaria a la figuració.

DONES

Teresa Pla Meseguer (Vallibona, Castelló de la Plana, 1917-2004) // Merxe Llop

M'ha impressionat la vida d'esta persona, com diríem, víctima del seu destí, la humiliació constant, la supervivència, la soledat...

Va nàixer al mas de Pallissa, una casa de pastors a Vallibona, prop de Morella. Tenia una malformació sexual congènita (possiblement avui es consideraria pseudohermafroditisme). El seu pare la va inscriure com a nena (per tal que no hagués de fer el Servei militar) i quan va arribar a la pubertat, va començar a mostrar característiques masculines. Només va anar a l'escola 15 dies, s'encarregava de cuidar el bestiar. Un dia de l'any 1946, membres de la Guàrdia Civil i del sometent, a prop de Castell

de Cabres, la van obligar a despullar-se amb tota la humiliació que un pugueu imaginar. A partir d'aquell dia, i també per por, va passar 20 mesos per la zona del Maestrat unint-se als maquis que hi havia. Es va fer anomenar Florencio i com a sobrenoms, Durruti i especialment *La Pastora*. Se li van atribuir crims dels seus companys. Volia fugir a França quan la van capturar. Condemnada a mort, però no va ser executada. Va passar 17 anys a la presó d'on va sortir per l'amnistia de 1977. Va tornar al seu poble, com a Florencio, morí al 2004 i està enterrada a València.

Alicia Giménez Bartlett, premi Nadal 2011: *Donde nadie te encuentre*, tracta de la seua vida.

Maria José Nicolás Royes

La família Nicolás-Royes es va establir a Igualada en la dècada dels 60. Tanmateix, la Maria (que encara era nascuda a Fraga) i la seua família, van mantenir un contacte molt estret amb el poble d'origen, fins al punt que la seua mare va ser informant de Josep Galan (també establert a Igualada) per als seus diversos reculls i estudis sobre la parla fragatina. La Maria es va acabar establint a Andorra i té una filla.

Havent treballat en l'àmbit de la publicitat, la Maria es va decantar pel turisme i el medi ambient, als quals vincula la seua dedicació actual. Anteriorment havia fet estudis de periodisme, que sens dubte van influir en la seua decisió d'acceptar la proposta de Galan de ser la "corresponsal de *Temps de Franja* a Andorra", i que va cristal·litzar en diverses col·laboracions en la secció Països Catalans i en dos elaborades entrevistes: a Juli Minoves (*TdF* 81), anterior Ministre de Cultura d'Andorra, i a Susanna Vela (*TdF* 57), aleshores cap de l'Arxiu Nacional d'Andorra i Ministra de Cultura actual. Sobre el seu país d'adopció, la Maria opina que tot i que està en un moment complicat, tradicional-

ment Andorra ha sabut jugar bé les seues cartes. Fruit d'una inquietud juvenil canalitzada cap a un activisme pràctic, l'empresa de la Maria, Entorn Eficient, es dedica a proporcionar productes sostenibles, materials reciclats i mobiliari urbà a empreses constructores i ajuntaments.

L'altra gran afició de la Maria, viatjar, la va impulsar a desplaçar-se a participar en la celebració del número 100 de *TdF* a Maella. Segons les seues impressions, a partir de Mequinensa pareix que hom va cap a la fi del món, ja que fins i tot va perdre la cobertura telefònica, i es va adonar que aquesta precarietat dificulta els llaços entre comarques germanes. Quan va ser conscient que el català de la Franja està desprotegit i va tindre l'oportunitat de col·laborar a *TdF*, no s'ho va pensar gaire, ja que, com diu l'aforisme que ha fet seu, la llengua és l'autèntica pàtria.

Com que de ben petita les xiquetes d'Igualada se la miraven estranyades quan parlava en fragatí, a Maella no es podia avindre que els maellans enraonessen igual que



Maria José Nicolás Royes

ella. Havent-los preguntat si també diuen "mullarero", va comprovar que no coneixien aquesta paraula, sinó que de la mateixa fruita en diuen "bresquilla". Encuriosida, la Maria llença als lectors de la revista el repte d'estudiar la Franja a través de les diverses denominacions del préssec.

U12

Joan Barter i Josep Ferrer: vides paral·leles a un segle de distància // Esteve Betrià

Les festes del passat Nadal vaig aprofitar-les en part per intentar posar-me al dia de diferents feines que feia mesos que tenia pendents d'enllestir, una de les quals era consultar a la xarxa una sèrie de webs. Així doncs que navegant per la Viquipèdia vaig topar-me amb un músic i compositor mequinensà, Joan Barter, sobre el qual ni jo, ni la resta de mequinensans (suposo) no en sabíem res. A partir de la notícia de la Viquipèdia puc apuntar ací, entre altres coses, que Joan Barter va nàixer a Mequinensa el 1648 i morí a Barcelona el 1706, fou mestre de capella i organista a Lleida i a la catedral de Barcelona, càrrec que guanyà el 1682 i ocupà fins la jubilació el 1696. Barter potencià la tasca docent a l'escolania de la catedral de Barcelona, ja que fins i tot cedí una sala del seu habitatge com a sala d'estudi de l'escolania. Al claustre de la catedral de Barcelona es pot veure la tomba de Joan Barter. Entre la seua producció musical conservada trobem bàsicament música religiosa: misses, salms, un magnificat i diversos villancets de temàtica religiosa.

En llegir la biografia de Joan Barter no vaig poder deixar d'evocar la figura d'un altre il·lustre músic mequinensà, nascut a la vila un segle més tard, el 1745, i mort a Oviedo el 1815: Josep Ferrer Beltran.

Com en Joan Barter, Josep Ferrer fou clergue, compositor de música religiosa i organista a la catedral de Lleida, però mentre que en Barter culminà la seua carrera com a organista i compositor a la catedral de Barcelona, en Ferrer ho féu a la catedral d'Oviedo després d'alguns anys d'estada a la catedral de Pamplona.

Tant Josep Ferrer com Joan Barter han resultat ser insignes fills del Poble força coneguts fora de la vila gràcies a les seues excel·lents obres, però l'existència dels quals han estat ignorada pels mequinensans fins fa ben pocs anys. En concret, la primera notícia que ens arribà al Poble a propòsit de Josep Ferrer fou el 1981 a través de la publicació de la seua biografia a la *Gran Enciclopedia Aragonesa*, la qual cosa ha permès que l'actual escola municipal de música de Mequinensa duga el seu nom. Mentre que si no fos per internet encara ara Joan Barter seria ignorat per la gent del Poble, tot i que, també a través d'Internet i gràcies al Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, ara sabem que en diferents biblioteques catalanes es conserven una trentena de documents –entre música manuscrita, música impresa i enregistraments sonors– d'aquest important compositor mequinensà del segle XVII.

El 33 esdevé el canal temàtic de la cultura, la divulgació i el coneixement

// HUGO SOROLLA

Des d'aquest febrer el 33 deixa de ser el calaix de sastre on conviuen tot tipus de continguts minoritaris. Això provocava molts contrastos, tal com expliquen des de TV3: "si algú està veient bàsquet i després li poses un programa de llibres, queda descol·locat". Les retransmissions esportives, a més, modificaven els horaris dels programes o els feien saltar de la graella, amb el conseqüent desgavell.

És per això que el 33 fa un punt i apart i es reformula com un canal temàtic de cultura, divulgació i coneixement. Aquest procés de reformulació va començar al 2006, amb la retirada dels continguts infantils, i s'ha completat aquest 2011 amb la creació d'un canal d'esports, Esport 3, que s'ha endut del 33 tota la programació d'aquest gènere, com els emblemàtics *Gol a Gol*, *Temps de Neu* i *Motor a Fons*.

Un cop el 33 s'ha alliberat dels continguts infantils i dels esports, guanya personalitat i cohesió. Ara, els espais tenen garantida l'estabilitat, més reemissions i més durada. Així, *L'hora del lector* canvia als



Logotip del Canal 33

diumenges a les 20 h. Els documentals d'història *Segle XX*, per la seua banda, es mantenen els dilluns a mitjanit però guanyen una repetició els dissabtes. I els concerts de música clàssica dels diumenges doblen la seva durada. Són només tres exemples de les noves possibilitats del 33.

Un altre aspecte que s'ha millorat és l'ordre dels programes, que ara s'emeten en seqüències lògiques. Així, dissabte al matí hi ha un bloc musical amb *Rodasons*, *Nydia*,

Ritmes i *Sputnik* i els diumenges a la tarda un altre de viatges amb *Karakia* i *Thalassa*.

Pel que fa a les novetats, comença l'emissió de documentals sobre cinema cada vespre. Els diumenges a la nit són per als espectacles de circ i màgia i els dijous hi ha un nou cicle de cinema d'autor. A

l'abril es completaran les novetats.

Amb tot, el nou 33 té efectes col·laterals a la resta de la catalanofonia, que perd la possibilitat de veure esports en català. I és que el fet que Esport 3 s'emeta arreu depèn dels respectius governs. L'Obra Cultura Balear s'ha afanyat a demanar-ne la recepció, ja que "oferirà una àmplia oferta esportiva i en català. Són continguts atractius per als balears, que deixaran de rebre en desaparèixer els esports del 33".

SOM D'EIXE MÓN

Futbol i paraules o fuig d'Osca // Francesc Ricart

I plou, i plou i no es pot treballar, deia una cançó de Raimon. Pot parèixer estrany, però hi he pensat quan vaig tenir notícia de l'episodi de Raül Agné, l'entrenador de l'equip de futbol del Girona, aixecant-se amb ràbia continguda de la roda de premsa de després del partit contra l'Osca (la SD Huesca) quan periodistes aragonesos el van interpel·lar per la seua mania de parlar en català. Permeteu-me que recorde ací dos detalls, o tres: un el del fet, el que tothom ha pogut veure en el vídeo i que parla per ell mateix; un altre detall, que potser no s'ha conegut, és que a Radio Huesca, quan recollien en directe les declaracions de Raül Agné, les van tallar dient que "només faltaria que vinguessin aquí a parlar en català". I un tercer detall, de la temporada passada, és per recordar que a uns seguidors del Girona els van denunciar i multar per portar una estelada al camp de futbol de l'Osca.

Ah!, l'últim detall, el quart i més personal: fa anys, quan un servidor jugava a futbol amb la UD Fraga, -tal com demostra l'entranyable publicació *Fogaril i Calaixera*: gràcies per la propina- vam haver d'aguantar un autèntic xàfec durant tot un partit a Osca; aquella gent no va parar de cantar la cançó La, la, la,

enfotent-se'n de nosaltres, els de Fraga, perquè ens consideraven compatriotes del cantant Joan Manuel Serrat, un intrús que gosava cantar en català, en la nostra llengua, en la nostra maltractada llengua. Com veieu, a Osca la fòbia a la cosa del català no és ocurrent ni puntual sinó que és "històrica" i bel·ligerant, si més no en els camps de futbol.

I plou i plourà i continuarà la cançó: nosaltres no som dels seus i ells no en volen saber de nosaltres. Raül Agné els ha tornat a posar a prova i hi han caigut de quatre grapes, o de morros, i nosaltres, la gent de la Franja, no ens n'adonem i continuem veient com plou i la deixem caure, com dèiem els de Fraga dels de Torrent.

Sí, em podreu dir que són situacions i fets puntuals, i que es donen en un espai singular com és el futbol, però la realitat és tossuda i l'anticatalanisme ven i nosaltres som la moneda de canvi. En aquest cas el protagonista de la ruixada ha estat un xicot de Mequinensa, del poble, una bona persona que es dedica al noble esport del futbol i s'hi guanya les garrofes en un lloc tan estrany com Girona. Mira, ara acaba d'eixir el sol i veig Jesús Moncada i Josep Pla que se saluden amb la gorra i la boina i deixen anar un "cagondéu a veure si escampa!".

Entre els camps de figues i el Cinca

// QUIM GIBERT

Un número de juny de 1935 de *L'Acció*, publicació terrassenca, subratlla els èxits dels Katalan's Jazz Orkestrina, que defineix com una proposta "cada dia més puixant i acreditada". En el més pur estil dixieland, els Katalan's Jazz amenitzaven balls populars. El més interessant és que el conjunt estava format per fragatins, les famílies dels quals s'havien establert, per raons econòmiques, a Terrassa els anys 20. Això explica que duguessin la música a les venes. Els ritmes arribats anys abans de Nord-amèrica els van marcar profundament. I és que aleshores la ciutat vallesana ja es perfilava

com una futura capital del jazz. No és casualitat que el grup de Fraga es reconegués amb el nom de Katalan's Jazz. I és que equiparar allò català amb el jazz infonia prestigi.

Ben mirat, les empreses, els clubs, les iniciatives..., amb una certa ambició, no dubten a presentar-se en societat amb una denominació simpàtica, moderna, seductora. No és més que una estratègia per a potenciar la seva imatge i el *savoir faire*. Això és el que feren aquells músics fragatins en el moment de batejar-se artísticament. A més, dir-se "katalan's" no se'ls feia estrany atès que la identitat lingüística d'un fragatí i d'un terrassenc és exactament la mateixa (igual que la d'un madrileny i d'un sevillà o la d'un vienès i d'un berlinès). De fet, Manuel Royes, el que va ser alcalde de Terrassa (1979-2002), mai es va haver d'integrar lingüísticament quan els familiars hi van emigrar des de Fraga. Fàcilment es va convertir en un "mala raça", malnom local, perquè com aquell qui diu no s'havia mogut de casa. En paral·lel, tant Royes com els Katalan's Jazz encar-



Katalan's Jazz

nen la figura del fragatí de la diàspora que triomfa partint de zero.

L'origen del jazz, ubicat entre els camps de cotó i el Mississipi, també és el triomf dels sense veu: un esclat de creativitat fruit del dolor que exterioritzaven els esclaus de les plantacions del sud dels Estats Units. Els cants que entonaven els afroamericans mentre treballaven tenien un compàs rítmic que quedava acompanyat amb el so de les eines. Amb l'abolició de l'esclavitud, els lliberts que s'integraren al mercat laboral van poder adquirir instruments de percussió i, sobretot, banjos, amb els quals va començar l'etapa del jazz instrumental.

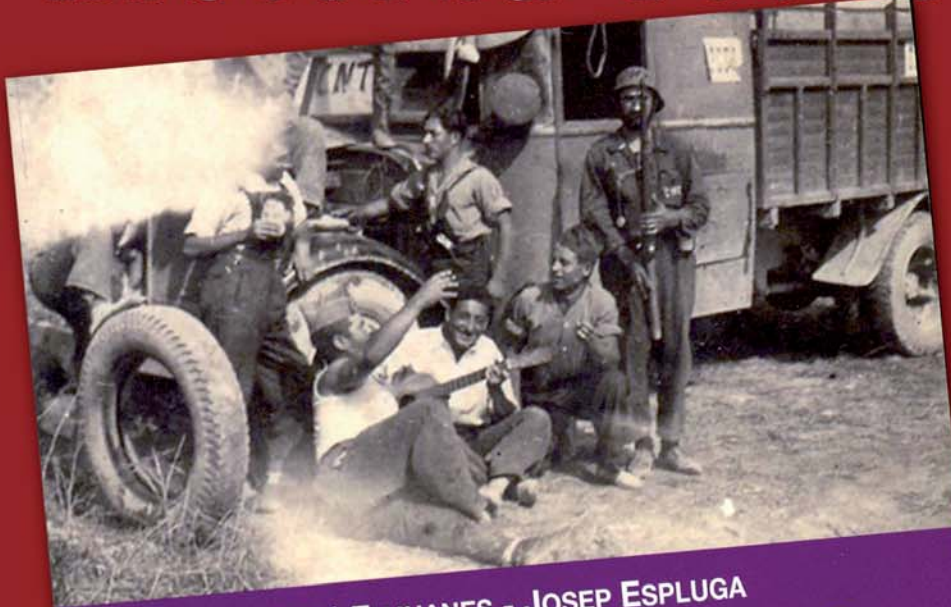
Un poble sense veu també és aquell que no té els mínims lingüístics reconeguts en el propi territori. És el cas de la Franja de Ponent, on la llengua autòctona, el català, no coincideix amb l'oficial. I, per tant, en matèria lingüística els parlants són tractats injustament. Tret d'alguna excepció, tant les institucions de govern locals com les aragoneses continuen instal·lades en el monolingüisme castellà. I malgrat el

seu caràcter democràtic, no combaten l'esmentada discriminació lingüística. Ans al contrari, proven de camuflar la desigualtat donant a entendre que hi ha llengües més importants que d'altres. El psicòleg Ferran Suay sosté que l'únic avantatge de tot això: "és que ens pot ajudar a traure'ns la bena dels ulls i acceptar d'una vegada que no tenim un estat de dret. O que el que tenim (i paguem) no és nostre" (El Punt, 21-11-10).

A fi i efecte de qüestionar aquest colonialisme lingüístic, presentat com una obvietat, l'Institut d'Estudis del Baix Cinca (IEBC) promou el dissabte 12 de març, a Fraga (Palau Moncada, St. Josep de Calassanç 12), la segona edició de la jornada sobre Llengua i emoció, amb la participació de l'historiador Jordi Bilbeny, la lingüista Rosa Calafat i el filòsof Josep Maria Terricabras.

El millor jazz és aquell que flueix d'una bona improvisació. Allò que enrampa, tant dels músics com de la lluita per una causa, és aquest talent desbordant fruit de l'experimentació, la recerca, el deler.

Una escletxa accidental a la nostra història recent



JOSÉ ENJUANES - JOSEP ESPLUGA

Un ball per la República

La vida d'un home d'Alcampell, a la Llitera, durant el segle xx



El pots trobar a:
<http://www.pageseditors.com>
i a llibreries de la Franja